



## ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ПРИ ВИКОРИСТАНІ ФАЙЛООБМІННИХ P2P МЕРЕЖ

**Сергій Петренко,**  
*керівник Центру експертних досліджень НДІ  
інтелектуальної власності НАПрН України,  
судовий експерт з питань інтелектуальної власності,  
кандидат юридичних наук*

Нестримний розвиток інформаційного суспільства супроводжується активним застосуванням мережевих технологій у різних сферах життєдіяльності людини. З використанням цих технологій відбувається не тільки створення, зберігання, копіювання поширення та передача інформації, а й прискорення цих процесів та зменшення трудовитрат на них. При цьому певні дії з інформацією, а також стосовно неї, можуть порушувати права тих або тих осіб, зокрема права інтелектуальної власності, завдавати збитків і тягти за собою визначену законом відповідальність. Отож розвиток інформаційного суспільства вимагає від законодавчих органів швидкого й адекватного реагування на зміни в інформаційному середовищі.

Питання щодо вдосконалення правового регулювання відносин у мережі Інтернет, зокрема щодо об'єктів права інтелектуальної власності, активно обговорюються як у наукових колах, так і серед практиків. За результатами такого обговорення ще в грудні 2002 року Всесвітньою організацією інтелектуальної власності (ВОІВ) прийнято підсумковий документ, який присвячено питанням інтелектуальної власності в Інтернеті [1]. Серед науко-

вих досліджень присвячених цим питанням варто згадати роботи А. Матвеева [2], С. Бабкіна [3], В. Наумова [4], А. Серго [5], О. Пастухова [6], Дж. Бессена та І. Маскінана [7], А. Ліпсіс [8], Ф. Маніатіс [9], С. Жезекель, А. Леменісьєр та Л. Блін [10], С. Гамаліан та І. Проулкс [11], Р. Саєнз [12] та ін.

У зазначених роботах, зазвичай, розглядалися загальні питання правового регулювання відносин у мережі Інтернет, зокрема і стосовно використання об'єктів інтелектуальної власності. Одним з достатньо не вивчених і дискусійних [13–20] сьогодні є питання відповідальності при розповсюдженні об'єктів авторського права за допомогою файлообмінних P2P-мереж (*peer to peer*; далі — торрентів). Отож метою статті є проведення дослідження щодо встановлення осіб та їхньої відповідальності за дії, пов'язані з використанням файло-

**Надія Заболотна,**  
*студентка НТУ «Харківський політехнічний  
інститут», кафедри Інформатики  
та інтелектуальної власності*





обмінних P2P-мереж для копіювання та розповсюдження об'єктів авторського права без дозволу правовласників. Також у межах цієї роботи розглядаються перспективні засоби протидії порушенню авторських прав у торрентах.

Для усвідомлення особливості процесу розповсюдження об'єктів авторського права через торрент і сутності відносин, які виникають при цьому між користувачами та власником торрент-серверу, розглянемо принцип роботи торрентів.

Торренти розміщуються на спеціальних серверах (далі — BitTorrent-трекерах) і дозволяють користувачам (далі — торрент-клієнтам) здійснювати кооперативний обмін файлами між собою в мережі Інтернет за допомогою пірінгового (P2P) мережевого протоколу. При використанні пірінгового (P2P) мережевого протоколу файли передаються частинами від одних торрент-клієнтів до інших торрент-клієнтів. Кожен торрент-клієнт, отримуючи частини файлу, водночас час віддає їх у мережу іншим торрент-клієнтам. Порційне (сегментне) отримання файлу торрент-клієнтом може відбуватися як від одного, так і від декількох інших торрент-клієнтів.

Отже, відповідно до технологічних особливостей пірінгового (P2P) мережевого протоколу на серверному ресурсі (BitTorrent-трекеру) відсутній файл, що є об'єктом передачі між торрент-клієнтами, та в онтексті цієї роботи об'єктом авторського права в цифровій формі. BitTorrent-трекер лише забезпечує з'єднання торрент-клієнтів і надає їм доступ до торрент-файлу з інформацією про об'єкт авторського права, котрий планується передавати, а саме:

- URL BitTorrent-трекер (визначник місцезнаходження ресурсів

торрент-клієнтів, на яких розміщується файл, який містить об'єкт авторського права в цифровій формі представлення);

- загальна інформація про закачаний файл (ім'я, обсяг тощо);
- контрольні суми сегментів закачаного файлу;
- інші метадані.

Потрібно зазначити, що торрент-файл може й не містити відомостей про те, який саме об'єкт авторського права буде скопійовано в процесі передачі даних між торрент-клієнтами. Однак це цілком зрозумілою для користувачів, власника й адміністратора BitTorrent-трекера з інформації, що у відкритому доступі розміщена на сайті такого ресурсу. При цьому каталоги посилань на торрент-файли створюються безпосередньо торрент-клієнтами.

Підсумовуючи вищевикладене, окреслимо суб'єктів розповсюдження об'єктів авторського права за допомогою торрентів і надамо правову характеристику їхнім діям у цьому процесі:

*Власник BitTorrent-трекера* створює для торрент-клієнтів у вигляді програмно-апаратних засобів та інформаційно-мережевих ресурсів легальні умови для обміну файлами. При цьому файли не зберігаються на BitTorrent-трекері та власник цього ресурсу не здійснює з ними жодних маніпуляцій (зберігання, сегментація, копіювання тощо). Тож власник BitTorrent-трекера безпосередньо не причетний до розповсюдження та створення копій об'єктів авторського права в цифровій формі представлення<sup>1</sup>. Він веде лише каталогізацію даних і збір статистичної інформації. Однак, відповідно до п. (д) ст. 50 Закону України «Про авторське право і суміжні права», порушенням авторського права й (або) суміжних прав, яке дає підстави для судового захисту, є вчинення дій, що створюють

<sup>1</sup> Це не стосується випадків, коли власник BitTorrent-трекера є одночасно й одним з торрент-користувачів свого ресурсу. Тобто як й інші торрент-користувачі бере участь у розміщенні та передачі файлів.



загрозу порушення авторського права й (або) суміжних прав.

Звісно, з кожною появою в Інтернет-середовищі нового BitTorrent-трекера потенційно збільшується загроза порушення авторського права. І відповідальність за мінімізацію цієї загрози повинна покладатися передусім на власника відповідного ресурсу. За аналогією, надання в оренду транспортного засобу потенційно збільшує імовірність здійснення з його використанням протиправних дій. Однак від власника транспортного засобу залежить, кому він його надає в оренду, на яких умовах і для яких цілей.

Отож для попередження порушень авторського права при використанні конкретно взятого BitTorrent-трекера його власнику бажано вжити таких заходів:

- 1) здійснювати обов'язкову реєстрацію торрент-клієнтів, дані якої можуть сприяти ідентифікації та пошуку торрент-клієнтів у фізичному світі;
- 2) здійснювати погодження торрент-клієнтів з умовами використання BitTorrent-трекера, його Інтернет-ресурсу та дотримання авторських прав третіх осіб;
- 3) здійснювати модерацію Інтернет-ресурсу BitTorrent-трекера задля виявлення потенційних порушень авторських прав;
- 4) у випадках непідтвердження правомірності розповсюдження та копіювання торрент-клієнтами об'єктів авторського права блокувати їх доступ до ресурсу, а також доступ до відповідних торрент-файлів;
- 5) за запитом слідчих і судових органів надавати інформацію про торрент-клієнтів, які підозрюються чи обвинувачуються в порушенні авторських прав.

Вжиття зазначених дій також свідчать про те, що власник BitTorrent-трекера усвідомлював можливість використання свого ресурсу третіми особами не тільки для обміну файлами, що містять легальну інформацію, а й тими, котрі містять об'єкти авторського права та можуть порушувати права їхніх правовласників. Отож він свідомо вживав заходів, аби не бути співучасником<sup>2</sup> протиправних дій щодо порушення авторських прав, які, відповідно до ст. 11 та ст. 176 Кримінального кодексу України, можуть бути визнані злочином.

*Торрент-клієнти* використовують надану їм технологію для обміну файлами, зокрема й тими, що містять об'єкти авторського права. Отже, відповідальність за розповсюдження та створення копій об'єктів авторського права в цифровій формі без дозволу правовласника лежить безпосередньо на особах, які надають для завантаження файл з об'єктом авторського права й отримують на своїх апаратних засобах копію такого файлу.

За умови розміщення на Інтернет-ресурсах BitTorrent-трекерів інформації щодо принципу роботи пірінгових (P2P) мереж, щодо дій які призводять до порушення авторських прав і відповідальності за такі порушення, торрент-клієнт отримує попередження та цілком усвідомлює неправомірність відкриття доступу в торрентах до файлу, що містить об'єкт авторського права, без дозволу власника прав на нього.

Доведення факту розповсюдження об'єкта авторського права через торрент і створення його копії на апаратних ресурсах торрент-клієнтів має свої особливості.

Як уже зазначалося, передача файлу, що містить об'єкт авторського права, в цифровій формі здійснюється

<sup>2</sup> Відповідно до п. 5 ст. 27 Кримінального кодексу України, одним зі співучасників злочину є пособник — особа, що, зокрема, наданням засобів або знарядь чи усуненням перешкод сприяла вчиненню злочину іншими співучасниками, чи сприяла приховуванню злочину.



сегментами до певного торрент-клієнта від одного чи декількох торрент-клієнтів. За окремим сегментом неможливо встановити, копіювання якого саме об'єкта авторського права відбувається. Остаточну відповідь на це питання можна отримати лише після формування повного файлу на апаратному засобі торрент-клієнта. Тож для підтвердження факту розповсюдження об'єкта авторського права через торрент та ідентифікації причетних до цього торрент-клієнтів необхідно фіксувати весь процес: від створення торрент-файлу до створення копії об'єкта авторського в цифровій формі на апаратному засобі торрент-клієнта. При цьому дії торрент-клієнтів, які здійснюють розповсюдження та копіювання об'єкта авторського права через торрент, можна класифікувати як співучасть у злочині відповідно до ст. 26 Кримінального кодексу України, а власне злочин, як такий, що здійснений групою осіб відповідно до ст. 28 зазначеного Кодексу.

Однією з умов для класифікації дій торрент-клієнта як злочина, згідно зі ст. 176 Кримінального кодексу України, є те. Що вони мають стосуватися щонайменше незаконного відтворення, розповсюдження творів науки, літератури та мистецтва, комп'ютерних програм і баз даних, а так само незаконного відтворення, розповсюдження виконань, фонограм, відеограм і програм мовлення, їх незаконного тиражування та розповсюдження на аудіо-та відеокасетах, дискетах, інших носіях інформації, або іншого умисного порушення авторського права і суміжних прав, якщо це завдало матеріальної шкоди у значному розмірі. Матеріальна шкода вважається завданою в значному розмірі, якщо її розмір у 20 і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян.

Отже, для притягнення до кримінальної відповідальності торрент-клієнта за порушення авторських прав ним повинно бути завдано правово-

власнику об'єкта авторського права матеріальної шкоди у значному розмірі, що не завжди можливо встановити при поодиноких використаннях торренту чи при постійній зміні на BitTorrent-трекері реєстраційних даних торрент-клієнта, зокрема і його IP-адреси.

Інший випадок — цивільно-правова відповідальність, коли для встановлення порушення достатньо доведення факту використання об'єкта авторського права без дозволу правовласника в розумінні ст. 50 Закону України «Про авторське право і суміжні права».

Поширені сьогодні методи боротьби з порушеннями у torrent-мережах є не достатньо ефективними, про що свідчить судова практика як в Україні, так і в інших державах світу. Вирішення цього питання лежить у площині віднаходження взаємовигідних рішень між правовласниками об'єктів авторського права, власниками BitTorrent-трекерів і торрент-користувачами, а також у належному правовому регулюванні відносин між ними. Головним каменем спотикання в цьому питанні є фінансова складова, а саме:

- правовласники бажають отримувати винагороду за використання об'єктів авторського права, і це їхнє законне право;
- торрент-користувачі не бажають платити за те, за що можна вільно та безкарно використовувати;
- власники BitTorrent-трекера так або так отримують найбільші опосередковані прибутки саме за використання їхніх ресурсів третіми особами для розповсюдження та копіювання об'єктів авторського права в цифровій формі.

Сьогодні існує низка можливих рішень цієї проблеми. Про деякі з них, зокрема щодо запобігання порушенням авторських прав у торрентах, уже велась мова в межах цієї роботи.

Деякі експерти [5, 7] схиляються до думки, що найкращий вихід — це грамотна монетизація торрентів, заснова-



на на конструктивному діалозі правовласників об'єктів авторського права, власників BitTorrent-трекерів, торрент-користувачів і державної влади.

Одним з варіантів монетизації є принцип виплати винагороди правовласникам за використання об'єкта авторського права завдяки абонентській платі за користування BitTorrent-трекерами. Обґрунтований розмір такої абонентної плати за використання об'єктів авторського права в результаті файлообміну повинен бути прийнятним для торрент-клієнтів, аби не відштовхнути їх від певного ресурсу. В обмін на абонентську плату, сплачену на адресу адміністратора ресурсу, користувач отримує можливість необмеженого доступу до контенту, що розповсюджується за допомогою BitTorrent-трекера. За умови недостатності надходжень від абонент-

ської плати для виплати винагороди правовласникам, вона можуть компенсуватися за рахунок частини прибутку від реклами, що його отримує власник BitTorrent-трекера.

Підсумовуючи викладене вище значимо, що власники torrent-мереж залишаються майже недоторканими для правосуддя. Удосконалення законодавства щодо регулювання відносин у мережі Інтернет навколо об'єктів авторського права поступово має привести до зміни правової культури використання Інтернету та підвищення правової свідомості користувачів, задля розуміння того, що отримання доступу до об'єктів авторського права не повинно порушувати права інтелектуальної власності інших осіб. ♦

#### Список використаних джерел

1. *Интеллектуальная собственность в Интернете. Обзор проблемы / Всемирная организация интеллектуальной собственности [Электронный ресурс]. — Женева : 2002. — Режим доступа к ресурсу : [www.wipo.int/copyright/en/ecommerce/doc/survey-rus.doc](http://www.wipo.int/copyright/en/ecommerce/doc/survey-rus.doc).*
2. *Матвеев А. «Интернет-право» появилось — вопросы остались / А. Матвеев // Интеллектуальная собственность, Авторское и смежные права. — 2007. — № 3. — С. 38–43.*
3. *Бабкин С. А. Интеллектуальная собственность и Интернет / С. А. Бабкин. — М. : Центр ЮрИнфоР®, 2006. — 512 с.*
4. *Наумов В. Б. Право и Интернет: Очерки теории и практики / В. Б. Наумов. — М. : Университет, 2002. — 432 с.*
5. *Серго А. Интернет и право / А. Серго. — М. : Бестселлер, 2003. — 272 с.*
6. *Пастухов О. М. Авторське право в Інтернеті / О. М. Пастухов. — К. : Школа, 2004. — 144 с.*
7. *Bessen J. Intellectual Property on the Internet: What's Wrong with Conventional Wisdom? / James Bessen, Eric Maskin [Electronic resource]. — Access mode : <http://www.researchoninnovation.org/iippap2.pdf>.*
8. *Lipsius A. Protecting Creative and Intellectual Property on the Internet / Adam Lipsius [Electronic resource]. — Access mode : [http://www.huffingtonpost.com/adam-lipsius/16-love\\_b\\_1936982.html](http://www.huffingtonpost.com/adam-lipsius/16-love_b_1936982.html).*
9. *Lanagan S. M. Maniatis Intellectual property on the Internet / Lanagan S.M. Maniatis [Electronic resource]. — Access mode : [http://www.londoninternational.ac.uk/sites/default/files/intellectual\\_property\\_internet.pdf](http://www.londoninternational.ac.uk/sites/default/files/intellectual_property_internet.pdf).*



10. Jezequel C. *La protection de la propriété intellectuelle face aux nouvelles technologies de l'information et de la communication* / Carine Jezequel, Alexandra Lemenicier, Ludovic Blin [Электронный ресурс] // *Memoire online*. — 1999. — Режим доступа до ресурсу: [http://www.memoireonline.com/12/05/45/m\\_propriete-intellectuelle-internet0.html](http://www.memoireonline.com/12/05/45/m_propriete-intellectuelle-internet0.html).
11. Seti K. Hamalian *La propriété intellectuelle sur Internet: conflits et solutions* Seti K. Hamalian, Ysabelle Proulx [Электронный ресурс] // *Réseau juridique du Québec*. — 1999. — Режим доступа до ресурсу : <http://www.avocats.qc.ca/affaires/iiinterprop.html>.
12. Saenz R. *La Propiedad Intelectual en la Era de Internet* / Ricardo Saenz [Электронный ресурс] // *Abogados*. — Режим доступа до ресурсу : <http://www.abogados.com.ar/la-propiedad-intelectual-en-la-era-de-internet/11124>.
13. Викторов П. *Дело Torrents.ru: пиратство в Сети не победить Уголовным кодексом* / Павел Викторов [Электронный ресурс] // *Балтийское информационное агентство*. — 2010. — Режим доступа к ресурсу: <http://www.baltinfo.ru/2010/02/18/Delo-Torrentsru-piratstvo-v-Seti-ne-pobedit-Ugolovnym-kodeksom-130812>.
14. Давтян М. Д. *А так ли безопасны «торренты» для пользователей?* / М. Д. Давтян [Электронный ресурс] // *Сайт адвоката Давтян М. Д.* — 2009. — Режим доступа : [http://mdavtyan.ru/torrent\\_users.html](http://mdavtyan.ru/torrent_users.html).
15. Гуцин А. А. *Авторское право и интернет* / А. А. Гуцин [Электронный ресурс] // *Исторический сайт*. — 2012. — Режим доступа к ресурсу : <http://исторический-сайт.рф/Авторское-право-и-интернет-1.html>.
16. Томчук О. *Торренты и авторские права. Качать или не качать?* / Ольга Томчук [Электронный ресурс] // *Деловая сеть*. — 2012. — Режим доступа к ресурсу : <http://www.rb.ru/blog/58704/showentry=1869064>.
17. Щербаков К. *Торренты — пиратство или нет?* / Кирилл Щербаков [Электронный ресурс] // *Компьютера online*. — Режим доступа к ресурсу: <http://old.computerra.ru/readitorial/423091/>.
18. Дарбинян С. *Копирайт против торрентов* / Саркис Дарбинян [Электронный ресурс] // *Официальный сайт российской правовой газеты «Юрист»*. — 2009. — Режим доступа к ресурсу: <http://www.gazeta-yurist.ru/article.php?i=740>.
19. *Пиринговые сети (P2P), в т.ч. торрент. Правовая ответственность за их создание* [Электронный ресурс] // *Официальный сайт юридической фирмы Вадима Колосова*. — Режим доступа к ресурсу : <http://www.kolosov.info/kommentarii/avtorskoe-pravo-i-piringovye-seti>.
20. *Торренты и нарушение авторских прав* [Электронный ресурс] // *1001 вопрос про Интернет*. — Режим доступа: <http://1001i.ru/narushenie-avtorskix-prav>.

Надійшла до редакції 18.03.2013 року